

–визначення контингенту бухгалтерів, для яких є необхідною атестація (головні бухгалтери, бухгалтери-експерти);

–визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень з бухгалтерського обліку для виконання дисертаційних досліджень.

Проблему забезпечення високого наукового рівня національної системи бухгалтерського обліку в Україні можливо вирішити шляхом виділення достатніх джерел та відкриття при одному з університетів з філіями і відділеннями в інших університетах науково-дослідного інституту бухгалтерського обліку та створення належних умов для його функціонування, де має бути сформована потужна наукова школа та створена необхідна для вирішення проблем розвитку бухгалтерського обліку дослідницька інформаційна база.

Шевчук В.О.,

д.е.н., професор,

Національна академія статистики, обліку та аудиту

НОВІТНЯ ОБЛІКОВА ПАРАДИГМА: ПРИРОДНИЧІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ

У теперішніх дискусіях із проблем формування новітньої управлінської та облікової парадигм зустрічаються твердження про вичерпання обліком властивих йому функцій чи навіть занепад обліку, про необхідність його заміни тощо. Подібні підходи стають неприйнятними для сучасного господарювання та управління економікою. Недостатніми є й підходи, що зводять облік до інструмента виключно внутрішньогосподарського менеджменту.

На противагу цьому доречно вести мову про зростання управлінської значущості обліку. Вимагається принципово нове осягнення обліку як функції управління та джерела фактографічної інформації, що віддзеркалює новітню господарську динаміку.

Релевантність цієї інформації зумовлюється світоглядною та природничою спрямованістю чинної теоретичної економії, на якій ґрунтуються стратегії сучасного цивілізаційного розвитку. Необхідна адекватна глобальним викликам і загрозам визначеність наукових засад, на яких мають базуватися ці стратегії.

Уособленням природничих підвалин цивілізаційного розвитку є українська наукова школа фізичної економії [1]. Близько 140 років вона утримує фундаментальні позиції суспільно-господарського мислення, відстоюючи передній край сучасної світової економічної думки. Особливо значущими є доведені доктором С.Подолінським, акад. В.Вернадським та сучасним українським мислителем, письменником і правозахисником

М.Руденком положення, визначальні для побудови новітніх моделей розвитку модерних суспільств і господарюючих суб'єктів [2].

Поділяючи буття на сфери, акад. В.Вернадський виокремив живе, неживе й розумне як його складові, освоєвані людиною [3]. Господарське освоєння цих сфер іменуватимемо економікою.

Дослідження взаємодії названих сфер за акад. В.Вернадським стисло розкриватимемо як керовану розумним проекцію живого на неживе [2]. Саме цей підхід відкриває утвердженню нами перспективу як уподібнення економіки природі, так і "вписування" господарювання у довкілля [4]. Вважатимемо його основоположним у становленні природничих засад сучасного управління й обліку.

Надання керованості сферам живого, неживого й розумного як об'єктам господарського освоєння потребує: з одного боку, надійного наукового і прикладного управлінського забезпечення, а з іншого - вибору напряму світової економічної думки, котрий найбільшою мірою відповідає сучасним глобалізаційним викликам, окрім з яких стають загрозливими для подальшого загальнолюдського розвитку.

Відтак продуктивність симбіозу теоретико-економічних та управлінських ідей визначатиметься вибором засад, на яких мають ґрунтуватися управління й облік, адекватні викликам ХХІ ст.

Варто наголосити, що в українській науковій думці нині формується розуміння світової економічної науки як науки, "від якої залежить життя на Землі" [5, с. 481]. Таке трактування утверджує дихотомію економічної науки: дієслово "залежить" стає визначальним для розмежування загальнолюдської економічної спадщини, а саме.

Залежність життя від економічної науки спричиняє відповідний, тобто дихотомічний, поділ наукових теорій за ознакою їх (не)достатності. Визнання теорій недостатніми не обов'язково зводиться до їх відкидання: воно передбачає з'ясування межі справедливості цих теорій [5, с. 458]. Цією межею якраз і є небезпека припинення життя на Землі.

В українській науці упродовж останніх десятиліть також утверджується думка про те, що загальнолюдське економічне надбання має два найважливіші напрями. Перший напрям, фундатором якого є Ф.Кене, окреслює об'єкти управління й обліку на природничих засадах. Другий напрям, заснований А.Смітом, підхід до цих же об'єктів вибудовує на політичній основі [5, с. 381-382].

На відміну від напряму світової економічної думки, заснованого на політичній основі, досвід запровадження якого у ХХ ст. виявив його смертоносну сутність, природничі засади надають економічному мисленню життєствердність. Тож поєднання природничого напряму економічної думки з теоретичними і прикладними досягненнями управлінської та облікової науки і практики забезпечуватиме надійність цього симбіозу.

Сучасне тлумачення першого із вказаних напрямів як основоположного, підтверджує доречність виокремлення надбань фізичної економії у складі

загальнолюдської економічної спадщини [6]. Що стосується політичного напрямку світового економічного надбання, то йому належить вторинна роль.

Отже, якраз перший напрям загальнолюдської економічної спадщини є визначальним. Його призначення є пріоритетним у формуванні новітнього управління й обліку: адже він репрезентує той сегмент економічного знання, котрий має статус рятівного.

Тож надання відповідності обліку теперішньому етапу цивілізаційного розвитку потребує зміни чинних управлінської та облікової парадигм. Ідеї подвижників фізичної економії збігаються в часі з низкою управлінських парадигм XIX-XXI ст., зокрема, фундаментальних наукових розробок у галузі теоретичної і прикладної кібернетики. Важливі кроки у цьому напрямі вбачаються у поєднанні потенціалу фізико-економічних та управлінських ідей Ф.Кене й А.-М. Ампера [7; 8], С.Подолінського і Б.Ф.Трентовського [9; 10], В.Вернадського та Н.Вінера [3; 11], М.Руденка і В.Глушкова [5; 12].

У контексті симбіозу цих ідей належить розглядати і новітню облікову парадигму, становлення якої означає приведення обліку та інших управлінських засобів отримання релевантної інформації у відповідність викликам, що постають перед мешканцями планети.

Привертають до себе увагу світоглядні позиції, з яких розглядали облік фундатори національної наукової школи фізичної економії. Природничої сутності їхнього доробку понад століття не здатні збагнути дослідники, що спираються на засади політичної економії.

Реагуючи на лист до К.Маркса, в якому С.Подолінський вказав на спробу "погодити додаткову працю з пануючими фізичними теоріями" [9, с. 64], Ф.Енгельс зробив власні висновки про можливість обліку затрат енергії в окремих галузях господарської діяльності. Він вказав, що у скотарстві "підрахунок стає ... уже складним", "ще складніший він у землеробстві", "а в промисловості такі підрахунки зовсім неможливі", і висловив думку про неможливість "виразити економічні відносини в фізичних мірах" [9, с. 66]. Тож "відкриття українського вченого Ф.Енгельс назвав помилковим з обставин тогочасної відсутності адекватної облікової методології та інструментарію підрахунку енергетичних процесів" [13, с. 125].

Облікову парадигму по-новому змінювали природничі позиції, які розвивав акад. В.Вернадський. Влітку 1919 р. на біологічній станції неподалік від Києва видатний мислитель і натураліст занотував у своєму щоденнику: "Ми живемо у природі не як учені, що вимірюють та зважують, а як поети чи філософи. Вихоплюємо для вимірювання та зважування невеликі частини оточуючої природи, зовсім не намагаючись охопити її точним обліком всю" [14, с. 253].

Творче осмислення природничих основ господарювання дало змогу М. Руденкові істотно розвинути засади облікових парадигм, започатковані його видатними попередниками. Наш сучасник обгрунтував "можливість енергетичного обліку головних економічних процесів" [5, с. 296]. Базуючись на положеннях порушеної ним проблеми власності поколінь та відносин між

ними, сприятливих для виживання й розвитку нащадків, ми свого часу запропонували підхід до побудови бухгалтерського балансу, який враховує відносини між поколіннями і відповідає принципам сталого розвитку [15].

Таким чином, основоположним для природничого досягнення новітньої облікової парадигми є розкриття сутності сучасної світової економічної науки. Дихотомія достатніх і недостатніх теорій дає можливість розмежовувати світове економічне надбання на життєствердні і смертоносні знання. У такий спосіб наукове чи прикладне осмислення обліку завжди належатиме до певного із цих видів знань.

Облік як управлінську функцію необхідно розглядати у вимірах сучасного цивілізаційного розвитку, підпорядковуючи господарювання та управління економікою життєствердним загальнолюдським цілям. Новітню сутність обліку належить приводити у відповідність парадигмі цивілізаційного розвитку в її досліджуваній інтерпретації. Це вимагає послідовного перетворення облікової інформації про перебіг суспільно-господарських процесів у рятівний сегмент фактографічного знання.

Список використаних джерел:

1. Шевчук В. Українська наукова школа фізичної економії / Економічна енциклопедія, т. 3. – Тернопіль: Академія, 2002.
2. Shevchuk V. Permanence of economic thinking and management: principles of sustainable controllability / Social and economic changes of contemporary society: Monograph. – Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. – Pp. 188-193.
3. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. – Львов: ВК «Арс», 2013. – 416 с.
4. Шевчук В. Національна модель сталого розвитку у контексті глобального призначення України / Науковий вісник: Екологізація економіки як інструмент сталого розвитку в умовах конкурентного середовища. – Львів: НЛТУУ, 2005. – С. 49-59.
5. Руденко М. Енергія прогресу. Вибрані праці з економії, філософії і космології / М. Руденко. – К.: Кліо, 2015. – 680 с.
6. Шевчук В. Симбіотичний устрій економічного знання: Життєствердна модель Миколи Руденка / Сучасні економічні теорії: історія, методологія та перспективи розвитку. – К.: КНЕУ, 2016. – 199 с.
7. Физиократы. Избранные экономические произведения. – М.: Эксмо, 2008. – 1200 с.
8. Ampere A.-M. Essai sur la philosophie des sciences... – Paris, Bachelier, 1834. – 272 p.
9. Подолинський С. Вибрані праці. Упорядник Л.Я.Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2000. – 328 с.
10. Trentowski Bronisław Ferdynand. Stosunek filozofii do cybernetyki, czyli sztuki rządzenia narodem. Poznań, 1843. – 196 s.

11. Винер Н. Кибернетика, или Управление и связь в животном и машине / Пер. с англ. – М.: Наука, 1983. – 344 с.
12. Глушков В. М. Введение в кибернетику. К.: Издательство АН УССР, 1964.
13. Шевчук В. Інтелектуальна спадщина Сергія Подолинського і цивілізаційна перспектива / У зб.: Учення Сергія Подолинського і цивілізаційна еколого-економічна перспектива. – К.: КНЕУ, 2001. – 160 с.
14. Вернадский В.И. Дневники 1917-1921. – К.: Наукова думка, 1994. – 272 с.
15. Шевчук В. Модель обліку процесів розвитку: проблеми модифікації на засадах фізичної економії // Регіональні перспективи. – 2001, №2-3.